

JOSIP ADAMČEK
(1933.-1995.)

U Zagrebu je na Božić 1995., prerano, u 63. godini, preminuo Josip Adamček, redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i redoviti profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Rođen 13. ožujka 1933. u selu Vuki kod Osijeka, Josip Adamček je gimnaziju polazio u Požegi i Osijeku. Studij povijesti i filozofije završio je godine 1959. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je godine 1961. izabran za asistenta na Katedri za opću povijest srednjega vijeka, a 1970. za asistenta na Katedri za hrvatsku povijest. Godine 1977. na tom je fakultetu, na Odsjeku za povijest, doktorirao radom "Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća". U ožujku 1978. izabran je za docenta, a u listopadu iste godine i za izvanrednog profesora na Katedri za hrvatsku povijest. Za redovitoga profesora na toj katedri, za predmet Hrvatska povijest od XVI. do XVIII. st., izabran je 24. VI. 1983. Od početka 1978. obavljao je i dužnost predstojnika Odjela za hrvatsku povijest Centra za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, a 1977. izabran je za predsjednika Saveza povijesnih društava Hrvatske.

Za člana suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 31. III. 1980., za izvanrednog člana 11. III. 1986., a za redovitog člana 24. VII. 1991.

Proučavajući hrvatsku povijest od kasnog srednjeg vijeka do sredine XIX. st., a napose u XVI. i XVII. st., Josip Adamček je svoje mnogobrojne radove, od članaka i rasprava do monografija, čvrsto utemeljio na riječi vrela. Ustrajni i plodonosni rad u našim i inozemnim arhivima bio je u samoj osnovici istraživačkog djelovanja Josipa Adamčeka već od njegove prve rasprave o "Narodnim stražama 1848.-1849.", koju je objelodanio godine 1963., na početku svojega djelovanja. Egzaktnom metodom povjesničara, uronjena u svijet arhivske građe, proučavao je složenu lepezu pojava u društvenom i gospodarskom razvoju Hrvatske i Slavonije u kasnom srednjem vijeku i u ranim stoljećima novoga vijeka. Zemljišno vlastelinstvo i agrarni odnosi, društveni pokreti i njihove uzročnosti, razvoj gradova u Slavoniji i njihov odnos prema feudalcima, hrvatsko selo i turski ratovi, komunikacije između panonske i jadranske Hrvatske, zrinsko-frankopanski pokret ili odjeci reformacije na hrvatskom tlu bijahu istraživačkim područjima, u kojima je Josip Adamček oblikovao prepoznatljivo i samosvojno znanstveno djelo.

U središtu istraživačkog sustava Josipa Adamčeka bili su agrarni odnosi i društveni pokreti u Hrvatskoj u XVI. i XVII. st. Usporedo s istraživačkim radovima Adamček je objavljivao i zbirke nove arhivske građe koju je prikupljao dugogodišnjim arhivskim radom. U zajednici sa skupinom arhivskih radnika objavio je nepoznatu građu o susjedgradsko-stubičkom vlastelinstvu uoči bune godine 1573. i nove izvore o seljačkoj buni. U suradnji s I. Kampušem objelodanio je knjigu "Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV. i XVI. stoljeću" (Zagreb 1976.), važnu zbirku izvora za povijest vlastelinstva u Hrvatskoj i Slavoniji. Sa skupinom istraživača objavio je i knjigu "Seljačke bune u Hrvatskoj u XVII. stoljeću" (Zagreb 1985.), zbirku izvora o seljačkim bunama XVII. st.

Rezultate istraživanja u glavnim područjima njegova znanstvenoga zanimanja iskazao je u cjelovitim pregledima o razvoju agrarnih odnosa i o društvenim pokretima na hrvatskom selu. U knjizi “Seljačka buna 1573.” (Zagreb 1968.) otvorio je nove poglede na taj najveći društveni pokret hrvatskoga seljaštva. U njoj je ocrtao preduvjete bune i agrarne odnose na susjedgradsko-stubičkom vlastelinstvu uoči njezina izbijanja, društvene značajke bune, njezin program, tijek i posljedice. U knjizi “Bune i otpori (Seljačke bune u Hrvatskoj u XVII. stoljeću)” (Zagreb 1987.) obradio je, na temelju sveukupne arhivske građe, seljačke bune XVII. st.

Središnjim, najvažnijim plodom njegovih istraživanja o hrvatskom selu bila je knjiga “Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća” (Zagreb 1980.) koju je objavila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti kao 17. svezak svoje znamenite serije “Građa za gospodarsku povijest Hrvatske”. Dotadašnjim naporima historiografije u proučavanju agrarnih odnosa u srednjovjekovnoj i ranonovovjekovnoj Slavoniji Josip Adamček je dodao nove, produbljene spoznaje o svakodnevici zemljišnoga vlastelinstva, oslonjene na dugogodišnja vlastita istraživanja nove ili do njega oskudno upotrijebljene izvorne građe. Ta knjiga Josipa Adamčeka fundamentalno je ostvarenje suvremene hrvatske historiografije, kako po čvrstom osloncu u arhivskim vrelima i kvantifikaciji podataka, tako i po sveobuhvatnosti autorovih zaključaka, pa je to djelo pouzdana osnovica svakom budućem proučavanju društvenog razvoja u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj srednjega vijeka i u ranim novovjekovnim stoljećima.

Metodički pouzdanim, suvremeno oblikovanim i samozatajnim djelovanjem Josip Adamček je obilježio razvoj hrvatske historiografije između 60-ih i 80-ih godina našega stoljeća, a njezinom gibanju prema nedovoljno proučenim područjima društvenoga razvoja u Hrvatskoj i Slavoniji dao trajan, nezaobilazan prinos. Zato je cjelokupno djelo Josipa Adamčeka vrijednom sastavnicom njezine baštine i pouzdanim uporištem njezina pogleda u budućnost.

Tomislav Raukar

Josip Adamček

